

WODA

TEKST I

Egipt, urodzajna oaza leżąca między Pustynią Wschodnią a Pustynią Zachodnią, długa i wąska dolina użyźniana wodami Nilu, wydaje się być „macierzą” świata. Można by odnieść wrażenie, że już od siedmiu tysięcy lat ludzkość „bierze tu swój początek” w migotaniu promieni słonecznych. Wspaniały krajobraz tego kraju, regularny rytm wylewów Nilu i biegu słońca zdradzają obecność innego świata, niedostępnego dla człowieka. Niebo bezchmurne i olśniewająco białe; ziemia, w której Egipcjanin odkryje „dobrodziejstwo bogów” – wszystko zdaje się wskazywać na to, co niezmiennie i wieczne. Czas zawisł niejako ponad wzgórzami i płaskowyzami twardych skał. U wrót pustyni życie rzuca wyzwanie śmierci, będącej tylko inną formą istnienia. Powietrze jest tak suche, że zwłoki ulegają naturalnej mumifikacji. Stąd już tylko krok, jakże łatwy do zrobienia, do wiary w życie wieczne duszy. A wiara ta stała się centralnym elementem sztuki starożytnego Egiptu. W tej krainie nadmiaru widnokrąg nie ma granic; słońce, płomienna gwiazda, nie nadaje mu żadnej barwy, nie rzuca nań cienia; kształty i kontury stają się dzięki temu czystsze, bardziej wyraźne. Jego olśniewające światło wyróżni to miejsce nierozzerwalnie związane z siłą niezniszczalną i trwałą: ponadczasową wiecznością, której rytm jest wyznaczany przez cykl pór roku i periodyczność wylewów Nilu.

Od lipca do października wezbrane wody rzeki występują z brzegów i nawadniają ziemię, kwaśną i wyschniętą od miesięcy. Warstwa cennego mułu, наносzona co roku przez Nil, to dar bogów przyznawany człowiekowi pustyni: spowodowanie dobroczynnego urodzaju. Stąd też kontemplacja tego wyjątkowego miejsca pociąga ku głębiom wieczności: ku światłu i ciemnościom innego świata.

To wrażenie trwania, zrównoważenia życia i wieczności, wprawiało w uniesienie niektórych podróżników, na przykład Herodota, historyka greckiego z V wieku p.n.e., który widział w Egipcie „dar Nilu”. Owo poczucie trwałości, głębokie i prawdziwe piętno wieczności miejsca i czasu, po-

budzało duszę egipską przez czterdzieści wieków.

Pomiędzy Nilem użyźniającym swe brzegi a niebem, domeną słońca, rozsnuta zostanie sieć współzależności, ziemskie świadectwo rzeczywistości nadprzyrodzonej. Bogowie chronią Egipt. Porządkują wszechświat i władają nim.

Oto czego Meten naucza swego monarchę Dżesera (III dynastia):

„Jest pewne miasto nad rzeką, gdzie Nil bierze swe istnienie. Nazywają je miastem początku, i to tam, daleko, daleko na południu, leży kraj, który jest ziemią stworzoną przed wszystkim innym. Jest tam długi ciąg stopni, schody; tam odpoczywał pan Re, kiedy stworzył pierwszych ludzi. Tam są dwie jaskinie, skąd wytryskają dwa strumienie będące źródłami Nilu. Stamtąd przychodzi wielka powódź, która zalewa całą ziemię. A oto jak się to dzieje: Bóg Nilu wstaje, depta sandałami ziemię, odsuwa rygle i otwiera na oścież dwie bramy, przez które ucieka woda; a ona wypływa i niebawem zielona tafla pokrywa pola i ogrody całej ziemi, i wówczas ludzie radują się na myśl o przyszłych zbiorach”.

Tak oto dzięki połączeniu elementów swojskich i fantastycznych, magicznych i religijnych, powstaje historia świata, kosmogonia definitywnie egipska.

Wielkie kultury świata, Muza SA, Warszawa 1998, s. 9-10.

Zadanie 1. (0-1)

Na podstawie tekstu można stwierdzić, że kosmogonia to

- A. nauka o budowie kosmosu.
- B. zbiór mitów o powstaniu świata.
- C. zbiór mitów o obyczajach bogów.
- D. nauka inaczej nazywana astrologią.

Zadanie 2. (0-1)

Z tekstu wynika, że wylewy Nilu to dla starożytnych Egipcjan

- A. skutek boskiego gniewu.
- B. niszczące uprawy powodzie.
- C. skutek boskiej ochrony i interwencji.
- D. nieprzewidywalne zjawisko przyrodnicze.

Zadanie 3. (0-1)**Według starożytnych Egipcjan, Nil miał swój początek**

- A. w mieście, do którego dotarł Meten.
- B. w krainie zamieszkaanej przez boga Re.
- C. między Pustynią Wschodnią a Pustynią Zachodnią.
- D. w tajemniczej, niedostępnej dla bogów i ludzi krainie.

Zadanie 4. (0-1)**Z TEKSTU I wynika, że wylew Nilu trwał**

- A. 3 miesiące.
- B. 4 miesiące.
- C. 5 miesięcy.
- D. 8 miesięcy.

Zadanie 5. (0-1)**Nazwanie Egiptu „macierzą świata”**

- A. wskazuje na wyróżnienie religii egipskiej.
- B. wskazuje na trwałość i potęgę egipskiej kultury.
- C. informuje o pochodzeniu współczesnej cywilizacji.
- D. informuje o początkach cywilizacji tworzonej przez człowieka.

Zadanie 6. (0-1)**Z TEKSTU I wynika, że cywilizacja egipska mogła się rozwinąć dzięki**

- A. opiece boga Re.
- B. regularnym wylewom Nilu.
- C. wierze w życie pozagrobowe.
- D. położeniu w miejscu ustronnym.

TEKST II

Wiosna znów przyszła wcześniej niż zwykle. Cała w kurzu, gorętsza i suchsza niż poprzednie, i tak już wyjątkowo gorące i suche. Popielate chmury dawały tylko cień. Zbijały się na granatowym niebie po kilka, pęczniały, nabrzmiewały obietnicą, ale nie przynosiły upragnionego deszczu, który mógłby wskrzesić wciąż tłące się, ale gasnące powoli życie.

Nikt nie pamiętał suszy tak strasznej i trwającej tak długo. Przecinająca Kabul rzeka, zwykle wartka i lodowata, wyschła tak bardzo, że na gliniastej skorupie jej koryta stołeczni kupcy porozstawiali stragany między strumyczkami i kałużami, nad które o świcie ściągaly kobiety z praniem. Ludzie wpatrywali się zbolalym wzrokiem w otaczające miasto ska-

liste szczyty, próbując dostrzec na nich zapowiadające nadzieję śnieżno-białe kopce. Ale nawet w środku zimy, znów mroźnej nocą, pogodnej i bezchmurnej za dnia, górskie łańcuchy wokół miasta straszły rdzawobrunatną barwą, która oznaczała tylko niedolę.

Zniszczone i splądrowane w czas wojny miasto zapełniło się tysiącami bezdomnych i wygłodzonych nędzarzy, uciekinierów ze spustoszonych przez żywioł wiosek. Słońce wysuszyło studnie, spaliło poletka wieśniaków z podnóży Hindukuszu¹ i wybiło stada koczownikom, wędrującym pustynnymi bezdrożami między Pamirem, Górami Sulejmańskimi i Heratem. Uschły na popiół pola pszenicy, bawełny i kukurydzy, ryżowiska, trawa na łąkach, a nawet słoneczniki i sezam. Ziemię pokrył gruby na kilka palców kożuch kurzu, a wielkiej, płynącej wzdłuż północnej granicy rzece Amu-darii znów zabrakło wody, by dopłynąć do wysychającego pośród pustyni Morza Aralskiego.

Oniemiali z bólu i zaskoczenia chłopci i pasterze mogli tylko przyglądać się powolnej śmierci wszystkiego, co stanowiło dotąd jedyny powód ich egzystencji. Odarci z przypisanej im roli, a może od niej uwolnieni, bezradnie i bezmyślnie powlekli się do miast, jakby tam miało nastąpić ich zmartwychwstanie. Nie przynależeli jednak do miast i nie było tam dla nich miejsca.

Zresztą miasta poumierały już dawno, najwcześniej. [...]

Mułowie² w meczetach kazali ludziom modlić się o deszcz. Ale zamiast nadziei modły przyniosły wiernym zwątpienie i jeszcze większą desperację. Zaczęli przebąkiwać, że Najwyższy nie słucha ich próśb, bo rozgniewał się na nich i zesłał suszę.

Kiedy [...] z wypalonych słońcem górskich dolin na równiny zleciała szarańcza, Afgańczycy jęli rozpamiętywać swoje postęпки i doszukiwać się w nich win. Wielu przyznawało, że Najwyższy mógł mieć powody, by ich ukarać tak surowo.

Wojciech Jagielski, *Modlitwa o deszcz*, Wydawnictwo W.A.B., Warszawa 2004, s. 9-13.

¹ Hindukusz – pasmo górskie w Afganistanie, Pakistanie i Indiach

² mułła – nauczyciel, interpretator doktryn i praw islamu

Zadanie 7. (0-1)**TEKST II zawiera przede wszystkim**

- A. opis życia mieszkańców Afganistanu.
- B. opis skutków suszy na terenie Afganistanu.
- C. refleksję nad przyczynami klęski żywiołowej.
- D. rejestr skutków suszy u podnóża Hindukuszu.

Zadanie 8. (0-1)**Z TEKSTU II wynika, że Afgańczycy suszę pojmują jako**

- A. karę od Boga.
- B. zbieg nieszczęśliwych okoliczności.
- C. skutek działalności gospodarczej człowieka.
- D. naturalne zjawisko towarzyszące nadejściu wiosny.

Zadanie 9. (0-1)**W zdaniu: „Ziemię pokrył gruby na kilka palców kożuch kurzu.” podkreślone wyrażenie to**

- A. epitet.
- B. metafora.
- C. peryfrazą.
- D. porównanie.

Zadanie 10. (0-1)**Z TEKSTU II wynika, że Afgańczycy przewidują opady na podstawie obserwacji**

- A. ilości wody w rzece.
- B. zachowania mułłów.
- C. zachowania zwierząt hodowlanych.
- D. śniegu pokrywającego szczyty górskie.

Zadanie 11. (0-1)**Z TEKSTU II wynika, że Afgańczyków wraz z nadejściem wiosny ogarnia**

- A. brak nadziei i desperacja.
- B. jedynie strach i obawa o życie.
- C. zwątpienie przeplatane z nadzieją.
- D. rozpacz, ale i wiara w nadejście deszczu.

TEKST III

Dla większości z nas swobodny dostęp do wody pitnej jest czymś oczywistym. Każdego dnia zużywamy olbrzymie jej ilości – gotując, myjąc się, piorąc, zmywając. Świadomość, że życiodajny płyn pokrywa 71 procent powierzchni globu powoduje, iż traktujemy go jako dobro nieograniczone.

czone i ogólnodostępne. Tymczasem jedynie 2,5% światowych zasobów wody to woda słodka, a mniej niż jedna setna procenta to woda pitna. Według prognoz WWF¹ zasoby te będą się kurczyły wraz ze zwiększaniem się liczebności mieszkańców Ziemi.

W 2050 roku nawet 7 miliardów ludzi w 60 krajach może cierpieć z powodu niedostatku wody pitnej. Przyczyną tego zjawiska jest między innymi globalne ocieplenie. Autorzy raportu WWF przewidują, że wzrost średnich temperatur o jedynie 4° Celsjusza może doprowadzić do zniknięcia wszystkich lodowców (stanowiących 70% zasobów wody pitnej). Od 1960 roku ich powierzchnia zmniejszyła się już o 4 tysiące kilometrów kwadratowych, a tempo ich topnienia rośnie coraz szybciej. Konsekwencją zmian klimatycznych będą coraz częstsze susze i powodzie, zaś w ich konsekwencji kolejne społeczności będą odcinane od źródeł wody pitnej.

Każdego dnia do światowych zasobów wody trafiają 2 miliony ton zanieczyszczeń. Niemal połowa największych rzek na świecie jest poważnie zanieczyszczona lub zagrożona wyschnięciem. Aż 70% światowego zużycia wody przypada na rolnictwo. Ze względu na niską jakość systemów irygacyjnych² wykorzystywanych w krajach rozwijających się, znaczna część wody przeznaczana na nawadnianie upraw jest marnotrawiona. Na przemysł przypada 22% światowego zużycia wody. Prognozy wskazują, że o ile w 1995 r. zużycie to wyniosło 725 km³, to w roku 2025 wyniesie już 1.170 km³. Na skutek rabunkowej gospodarki zmniejsza się powierzchnia lasów, które są naturalnym czynnikiem sprzyjającym utrzymaniu odporności i ilości światowych zasobów wody.

Od połowy XX wieku, na skutek eksplozji demograficznej, potroiła się całkowita liczebność ludzi na Ziemi. Obecnie jest nas sześć miliardów, za 25 lat liczba ta wzrośnie prawdopodobnie do ośmiu miliardów. Zmiany demograficzne wpływają znacząco na jakość i ilość wody zdatnej do spożycia. Podczas gdy populacja bardziej rozwiniętych krajów stabilizuje się, gorzej rozwinięte regiony odnotowują znaczny przyrost liczebności mieszkańców, szczególnie w dużych miastach. Na ulegających przyśpieszonej

urbanizacji obszarach rozbudowa infrastruktury, koniecznej aby dostarczać ludności wodę pitną i techniczną, nie nadąża za potrzebami. W państwach dotkniętych niedostatkami wody jest ona często przedmiotem spekulacji. W niektórych miastach ceny wody u prywatnych dostawców są ponad sto razy wyższe od oficjalnych. W Delhi (Indie) cena ta jest zawyżona nawet 489 razy.

Dostęp do wody pitnej jest niezbędnym warunkiem dla rozwoju społeczeństw i walki z ubóstwem – bez zaspokojenia tej potrzeby rozwój edukacji i opieki zdrowotnej jest niemożliwy. Właśnie dlatego można go uznać za czynnik powiększający przepaść pomiędzy krajami rozwiniętymi a rozwijającymi się. Mieszkaniec Wielkiej Brytanii zużywa każdego dnia około 135 litrów wody, mieszkaniec kraju rozwijającego – 10 litrów. Mniej więcej tyle wody zużywamy każdego dnia, spuszczać wodę w toalecie. [...]

Współczesny świat przez wielu nazywany jest globalną wioską. Gospodarki wszystkich państw stają się coraz bardziej współzależne, zanikają kolejne bariery komunikacyjne. Jednakże problemy społeczne i ekologiczne nabierają globalnego charakteru. Kryzys wodny jest wymownym świadectwem tego faktu. Zmiany klimatyczne, katastrofy naturalne, ubóstwo, konflikty zbrojne, wzrost populacji i urbanizacja – wszystkie te czynniki wpływają bezpośrednio na dostęp do wody. Brak dostępu do wody może dotknąć każdego mieszkańca Ziemi. Świadomie lub nie, wszyscy przyczyniamy się do zmniejszania zasobów wody pitnej. Tylko połączone wysiłki wszystkich społeczeństw, rządów i instytucji mogą zapobiec pogłębianiu tego kryzysu.

¹ WWF – dawniej *World Wildlife Fund*, czyli *Światowy Fundusz na rzecz Przyrody*

² irygacja – sztuczne nawadnianie pól

Polska Akcja Humanitarna od kilku lat prowadzi projekty, które mają na celu zapewnienie dostępu do wody pitnej mieszkańcom regionów nękanych przez konflikty zbrojne, kataklizmy i biedę strukturalną. W ramach „Programu Wodnego” w Czeczenii PAH dostarcza wodę mieszkańcom zniszczonego w wyniku działań wojennych Groznego. Na Sri Lance Funda-

cja buduje studnie głębinowe. Pracownicy misji w Afganistanie i Iraku realizują programy polegające na budowie systemów zaopatrzenia lokalnych społeczności w wodę. PAH planuje podjęcie podobnych działań na terenach Autonomii Palestyńskiej, Libanu i Izraela.

Wspólny świat, wspólny problem, <http://www.wodapitna.pl>

Zadanie 12. (0-1)

W stosunku do wszystkich zasobów wody na świecie woda pitna to

- A. 0,01%
- B. 2,5%.
- C. 70%.
- D. 71%.

Zadanie 13. (0-1)

Z TEKSTU III można wywnioskować, że najwięcej ludzi bez dostępu do czystej wody żyje obecnie w

- A. Azji.
- B. Afryce.
- C. Europie.
- D. Ameryce Północnej.

Zadanie 14. (0-1)

Jedną z przyczyn braku wody pitnej może być w przyszłości eksplozja demograficzna, czyli

- A. wzrost liczby ludności wykonującej pracę przynoszącą dochód.
- B. przemieszczanie się ludności mające na celu zmianę miejsca pobytu.
- C. zjawisko spadku liczby zgonów i wzrostu dostępności opieki medycznej.
- D. określenie szybkiego tempa przyrostu liczby ludności w danym regionie.

Zadanie 15. (0-1)

Skutkiem braku dostępu do wody pitnej nie jest

- A. rozwój chorób i niedożywienie.
- B. spekulowanie cenami wody na świecie.
- C. rabunkowa gospodarka zasobami naturalnymi.
- D. zahamowanie edukacji i dostępu do opieki medycznej.

Zadanie 16. (0-1)

Termin „globalna wioska” został użyty w tekście, aby podkreślić

- A. zanikanie barier kulturowych.
- B. zanikanie barier komunikacyjnych.
- C. współpracę gospodarczą różnych państw.
- D. współodpowiedzialność za zasoby wody.

Zadanie 17. (0-1)

Z prognoz wynika, że zużycie wody w latach 1995 -2025 wzrośnie o

- A. 725 km³.
- B. 1170km³.
- C. ponad połowę.
- D. mniej niż połowę.

Zadanie 18. (0-1)

PAH to

- A. skrót.
- B. złożenie
- C. skrótowiec.
- D. zestawienie.

Zadanie 19. (0-1)

TEKST III to przykład

- A. raportu.
- B. recenzji.
- C. referatu.
- D. reportażu.

TEKST IV

Zadanie 20. (0-1)

Zastosowany do wykonania zdjęcia obiektyw szerokokątny, tzw. rybie oko

- A. wywołuje wrażenie spłaszczenia powierzchni
- B. znacznie deformuje obraz i wyostrza pierwszy plan.
- C. wyostrza tło i deformuje obiekty w pierwszym planie.
- D. powoduje, że linie pionowe i poziome wydają się proste.

Zadanie 21. (0-1)

Wymień trzy sposoby, które zastosował autor zdjęcia, aby podkreślić znaczenie wody.

.....
.....

Zadanie 22. (0-1)

Opracuj hasło, które mogłoby zostać umieszczone pod zdjęciem.

.....

Zadanie 23. (0-1)

Na podstawie informacji z TEKSTU I sformułuj argument, którym uzasadnisz związek między warunkami naturalnymi a powstaniem potężnej cywilizacji.

.....
.....
.....

Zadanie 24. (0-1)

Wyjaśnij sens metafory: „U wrót pustyni życie rzuca wyzwanie śmierci [...]”(TEKST I)

.....
.....
.....

Zadanie 25. (0-1)

Na podstawie TEKSTU II napisz, jakie działanie podjęto w celu opanowania suszy.

.....

Zadanie 26. (0-2)

Z opisu chmur (fragment TEKSTU II) wypisz metaforę i określ jej funkcję w tekście.

.....
.....

Zadanie 27. (0-1)

Wypisz z TEKSTU III cztery rodzaje działalności człowieka, których skutkiem są susze.

.....
.....

Zadanie 28. (0-1)

Odwołując się do TEKSTÓW z arkusza wyjaśnij, dlaczego woda utożsamiana jest z życiem.

.....

Zadanie 29. (0-4)

Zredaguj ogłoszenie o spotkaniu z przedstawicielem PAH na temat światowej gospodarki wodnej.

Zadanie 30. (0-17)

Z TEKSTU III wynika, że większość ludzi wodę traktuje „jako dobro nieograniczone i ogólnodostępne. Tymczasem jedynie 2,5% światowych zasobów wody to woda słodka, a mniej niż jedna setna procenta to woda pitna.”

Zredaguj artykuł, w którym przedstawisz swoje stanowisko w tej sprawie. Odwołaj się do dwóch przykładów z arkusza i jednego spoza.

Pamiętaj, aby Twoja praca zajmowała co najmniej 1 stronę A4.